

Joensuun kaupungin lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen alueellisista sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelmista

Osana Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategian toimeenpanoa hyvinvointialue on laatinut alueelliset järjestämissuunnitelmat, jotka tarkentavat aluevaltuuston 9.10.2024 palvelustrategiapäätöksen toimeenpanoa. Järjestämissuunnitelmat viedään aluehallituksen päätettäväksi 18.12.2024. Lausuntoja järjestämissuunnitelmista pyydetään hyvinvointialueen kunnilta ja hyvinvointialueen omilta lautakunnilta ja vaikuttamistoimielimiltä. Lausuntoaika on 29.11.2024 saakka. Lausuttavana oleva aineisto on nähtävillä Siun soten verkkosivulla osoitteessa <https://www.siunsote.fi/palvelustrategia>.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle laadituissa, alueellisissa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelmissa kuvataan, miten lakisääteiset, perustason sosiaali- ja terveyspalvelut kussakin sote-keskuksessa ja sen vaikutusalueella järjestetään. Sosiaalipalveluista asumispalvelut, kuntouttava työtoiminta, vammaisten työ- ja päivätoiminta on rajattu alueellisten järjestämissuunnitelmien ulkopuolelle.

Palvelujen järjestämissuunnitelma on tehty kahdeksan sote-keskuksen alueelle. Joensuun kaupungin lausunto koskee

- Joensuun sosiaali- ja terveyskeskuksen vaikutusaluetta (sis. Hammaslahden ja Kiihtelysvaaran palvelupisteet)
- Ilomantsin sosiaali- ja terveyskeskuksen vaikutusaluetta (sis. Tuupovaaran palvelupisteet)
- Kontiolahden sosiaali- ja terveyskeskuksen vaikutusaluetta (sis. Enon ja Lehmon palvelupisteet).

Lausunto:

Luku 2. Yleiset kriteerit

Järjestämissuunnitelmassa todetaan Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen peruslähtökohtana olevan aina kunkin alueen väestön palvelutarve ja siihen vastaaminen käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa.

Joensuussa väestö kasvaa maahanmuuton johdosta. Pohjois-Karjalaan muutti ulkomailta vuoden 2023 aikana 1907 henkilöä ja ulkomailta muuttaneista muutti pois vain 171 henkilöä. Maahanmuuton ennakoidaan edelleen olevan merkittävä väestön kasvun tekijä tulevina vuosina. Tämä tarkoittaa vieraskielisten kuntalaisten ja vieraskielisten hyvinvointialueiden asiakkaiden kasvavaa määrää.

Kaupunki katsoo, että vieraskielisten neuvontaa ja palveluohjausta tulee parantaa vaikuttavien ja kustannustehokkaiden palveluprosessien sekä palvelujen turvaamiseksi.

Luku 3. Alueellinen palvelutarpeen arviointi

Alueellisen palveluntarpeen arvioinnin pohjana käytetyt Joensuun, Ilomantsin ja Kontiolahden sosiaali- ja terveyskeskuksen vaikutusalueiden väestömäärien tarkastelut näyttäytyvät järjestämissuunnitelmissa puutteellisilta. Palvelupisteiden vaikutusalueella oleva väestö tulee laajemmalta kuin kirkonkylän tai osakeskuksen alueelta. Järjestämissuunnitelmissa väestömääränä käytetty, todellisuutta merkittävästikin pienempi lukumäärä voi johtaa palvelutarpeen aliarviointiin ja näin ollen riittämättömiin palveluihin. Tuupovaaran ja Enon palvelupisteiden vaikutusalueelle asuvan väestön lähimpänä sijaitseva, pääasialliseen käyttöön ajateltu sote-keskus, ja näin ollen lääkäripalvelut, sijaitsevat muualla kuin Joensuun kaupungin alueella. Sote-keskuksen sijainti ei välttämättä ole väestön luonnollisessa kulkusuunnassa. Erityisesti Enon alueen väestölle kulkeminen Kontiolahdella sijaitsevaan sote-keskukseen julkisilla kulkuneuvoilla voi tuottaa haasteita.

Luku 4. Digisote ja sotekeskukset

Digitaaliset palvelut ovat merkittävä osa hyvinvointialueen palveluiden saavutettavuudessa. Digitaalisia palveluja suunniteltaessa ja toteutettaessa hyvinvointialueen on otettava huomioon kaupungin voimakkaasti kasvava kansainvälisten asukkaiden määrä siten, että asiointi digitaalisissa palveluissa suomen kielen lisäksi vähintään englannin kielellä on mahdollista. On tärkeää, että hyvinvointialue tukee väestöä digitaalisten sote-palveluiden käyttöönotossa, jolloin entistä useampi alueen asukas pääsee monikanavaisten palveluiden piiriin. Digitukea voidaan tarjota yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Digitaalisten palvelujen kehittämisessä tulee huomioida kytkentä uuteen hyte-palvelutarjottimeen, jotta asiakas tulee sähköisen asioinnin yhteydessä tietoiseksi myös kolmannen sektorin ja kuntien tarjoamista terveyttä ja hyvinvointia edistävästä palveluista.

Luku 5. Joensuun sosiaali- ja terveystieteiden alueellinen palveluvalikoima

Alle kouluikäisten ja kouluikäisten lakisääteiset suun terveystarkastukset pyritään järjestämissuunnitelmassa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan kannettavien hammashoitoyksiköiden tai kiinteissä tai muuten soveltavissa toimipisteissä. Alle kouluikäisten kohdalla huomioidaan myös etävastaanoton mahdollisuus. Kaupunki näkee tärkeänä, että lakisääteiset suun terveystarkastukset toteutuvat ja etävastaanotto olisi vasta viimesijainen vaihtoehto.

Kaupunki pitää hyvänä, että koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut tuotetaan jatkossakin lähipalveluina oppilaitosten tiloissa. Lasten fysio- ja toimintaterapia sekä alle kouluikäisten psykologi- ja puheterapiapalvelujen kohdalla järjestämissuunnitelmassa todetaan, että palveluita voidaan tarvittaessa toteuttaa myös jalkautuvina palveluina lasten arkiympäristöihin. Kaupunki näkee tärkeänä lasten arkiympäristöissä toteutettavat palvelut ja toimintamalli tukee kaupungin lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteita osana perhekeskustystä.

Luku 7. Vaikutukset hyvinvointialueen tilatarpeisiin

Järjestämissuunnitelmissa vaikutukset palvelujen toimitilarpeisiin on arvioitu kokonaisuuksina. Kaupunki ehdottaa, että tilatarpeiden arvioinnit olisivat nähtävissä yksityiskohtaisemmin eli sote-keskus, sote-asema ja sote-palvelupistekohtaisesti. Kaupunki toivoo edelleen tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa pitäjien sote-palvelupisteiden ja niiden sisältämien palvelujen sekä kaupungin ja muiden toimijoiden palvelujen yhdyspintojen yhteensovittamiseksi.

Kuntalaisille tarjottavien palvelujen järjestäminen terveysturvallisissa tiloissa palvelutarvetta tyydyttävällä tavalla edellyttää pääsääntöisesti tilojen pitkäjänteistä kunnosta huolehtimista. Kustannustehokkaan tilojen hoidon ja käytön näkökulmasta ei aluehallituksen hyväksymiä jatkovuokrausperiaatteita voida pitää kaikilta osin toimivina. Tilojen vuokrauksessa tulisikin pyrkiä tarkoituksenmukaisiin vuokrasopimuskausiin, mikä voi edellyttää vuokralaisen sitoutumista 12 kuukautta merkittävästikin pidempää vuokrasopimuskautta. Joensuun sote-keskuksen vaikutusalueen terveyspalvelujen sijaintimääritysihin sisältyy varauksia toimipisteiden lukumäärän vähentymisestä. Kirjausta voidaan pitää epämääräisenä, mikä heikentää osaltaan järjestämissuunnitelman vaikutustenarviointimahdollisuuksia, kun tarkastellaan suunnitelmaa keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä.

Luku 9. Yhteenveto

Alueellisen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelman mukaan vastaanottotoiminnan kehittämisen painopisteinä ovat mm. potilas- ja asiakaslähtöinen kulttuuri, tehokas ja vakioitu päivittäisjohtaminen sekä jatkuva kehittäminen. Edelleen järjestämissuunnitelmassa painopisteeksi mainitaan vastaaminen väestömuutoksista johtuviin palvelutarpeisiin joustavilla palveluratkaisuilla.

Edellä mainittuihin kehittämisen painopisteisiin sekä Joensuun väestön kehittämiseen viitaten Joensuun kaupunki huomauttaa, että vieraskielisten palveluihin pääsyä sekä neuvontaa ja ohjausta tulee parantaa. Tätä tavoitetta tukee myös 14.4.2023 hyväksytty ja 1.1.2025 voimaan tuleva laki kotoutumisen edistämisestä.

Laissa määritellysti hyvinvointialueen vastuulla on huolehtia terveys- ja sosiaalipalveluiden soveltuvuudesta myös ulkomailta muuttaneille kuntalaisille (Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023, § 50) Hyvinvointialueen on suunnittelussaan myös asetettava maahanmuuttajien hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta edistävät tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet ja vastuutahot. Kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon hyvinvointialueen muuta toimintaa koskevan kehittämisen ja seurannan osana (Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023, § 49)

Valtio maksaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle laskennallista korvausta kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Lokakuussa 2024 Joensuussa asui 633 henkilöä, joista korvauksia maksettiin. Heistä oli alle 7-vuotiaita 65 henkilöä ja yli 7-vuotiaita 568 henkilöä. Uuden asetuksen mukaisten laskennallisten korvausten mukainen korvaussumma on vuositasoilla näillä asiakasmäärillä laskettuna noin 680 000 €. Tämä valtion tuki tulee osoittaa vieraskielisten asiakkaiden palveluihin pääsyn parantamiseen, neuvontaan ja tulkkipalvelujen käyttöön.